

PAX legt nooit verantwoording af en het belastinggeld blijft automatisch komen

Door [Wouter Roorda](#) - 12 december 2024

Geplaatst in [PAX](#) - [Subsidies](#)

Wat moet dat fijn zijn als non-gouvernementele organisatie (NGO) voortdurend scherpe moreel juiste standpunten te kunnen innemen, terwijl het geld automatisch blijft binnenkomen. Dat je aan de juiste kant van de geschiedenis denkt te staan en, als dat niet zo is, je gewoon naar het volgende thema kunt springen. Dat je nooit verantwoording hoeft af te leggen voor je fouten en je organisatie dankzij de belastingbetaler blijft bestaan. Die linkse droom weet PAX al decennialang te realiseren.

PAX is het in 2006 opgerichte samenwerkingsverband tussen het van oorsprong katholieke Pax Christi en het oecumenische IKV (Interkerkelijk Vredesberaad). Aangestuurd vanuit het in het centrum van Utrecht gelegen hoofdkantoor werken meer dan 100 fte aan werknemers 'aan de bescherming van burgers tegen oorlogsgeweld, aan het beëindigen van gewapend geweld en het opbouwen van inclusieve vrede'. PAX biedt hulp aan bewoners die via lokale vredesbewegingen steun mobiliseren voor vredes- en veiligheidsinitiatieven. Deze hulp omvat kennisoverdracht, trainingen en druk op (inter)nationale politieke organisaties.

Van het totale personeelsbestand zit 80 tot 90 procent gewoon op kantoor in Utrecht, New York of Brussel. Dat biedt een verklaring voor de hoge indirecte kosten waar het ministerie van Buitenlandse Zaken in een [evaluatie](#) van door NGO's uitgevoerde hulpprojecten over klaagt. Van het totale personeelsbestand zit overigens al jarenlang gemiddeld 10 procent thuis wegens ziekte.

PAX legt nooit verantwoording af en het belastinggeld blijft automatisch komen

Overgrote deel PAX-budget afkomstig van subsidies

PAX beschikte in 2022 over een jaarbudget van 17,4 miljoen euro (2021: 17,9 miljoen euro). Cijfers over 2023 zijn nog niet beschikbaar, ondanks de wettelijke verplichting om deze als ANBI voor 1 juli van het daaropvolgende jaar (in casu 1 juli 2024) te publiceren.

Van het totale budget was in 2022 13,6 miljoen euro (2021: 14,9 miljoen) afkomstig van overheidssubsidies, ofwel bijna 80 procent (2021: bijna 85 procent). In 2020 was 14,2 miljoen euro van de overheid afkomstig op totale inkomsten van 17,0 miljoen euro, ofwel ook bijna 85 procent. Alleen de subsidie voor ontwikkelingshulp bedraagt al de helft van de totale inkomsten van PAX.

De Postcodeloterij voorzag in 2021 en 2022 jaarlijks in ten minste 1 miljoen euro. Andere NGO's droegen in 2022 2 miljoen euro bij (2021: 1,3 miljoen euro). Hiervan is bijna een half miljoen afkomstig van vermogensfondsen, waar we de in linkse kringen gebruikelijke donateurs als Porticus (van C&A-familie Brenninkmeijer), Adessium (van de beleggersfamilie Van Vliet) en Open Society Foundations (van George Soros) aantreffen. In dit rijtje vinden we ook de Zweedse dochter van de Postcodeloterij en het V-fonds. Dit V-fonds deelt geld van de Postcodeloterij uit voor 'vrijheid, democratie en veteranen'. Particulieren doneerden in 2022 0,7 miljoen euro (2021: 0,6 miljoen euro).

Tegen het nieuwe kabinet

PAX voert al sinds de vorming van het nieuwe kabinet campagne hiertegen. Het [noemt](#) het Hoofdlijnenakkoord 'gevaarlijk voor vrede'. Reden hiervoor is dat het migratiebeleid haaks staat op waar een 'waardengedreven organisatie als PAX' voor staat. Verder zou het kabinet volgens PAX het demonstratierecht willen beperken en de autonomie van de Postcodeloterij willen verminderen. Ook wil het kabinet een inperking van het recht om processen te starten. Hiermee wordt bedoeld de oproep van de [motie Stoffer](#) (SGP) om aan NGO's nadere eisen wat betreft representativiteit te stellen om namens de hele bevolking te procederen tegen onwelgevallige politieke besluiten.

Het laatste bezwaarpunt dat PAX noemt betreft de inperking van de ruimte voor het maatschappelijk middenveld. Het gaat hier om de bezuinigingen op [subsidies](#) voor NGO's op het terrein van ontwikkelingshulp. De gemeenschappelijke noemer waar dat onder gebeurt heet '[versterking maatschappelijk middenveld](#)'. Gegeven de mate waarin PAX steunt op de belastingbetaler mag dit verzet geen verbazing wekken.

Dit is Tijs

Een fraai voorbeeld van hoe dit verzet vorm krijgt, betrof de uitzending op 24 november van het EO-televisieprogramma [Dit is Tijs](#). Hierin werd beoogd een discussie te organiseren tussen een voor- en een tegenstander van de bezuinigingen. Voorstander was VVD-Kamerlid Kamminga, die in haar betoog niet verder kwam dan dat het kabinet nu eenmaal geld nodig heeft. Ze bleek weinig inhoudelijke

PAX legt nooit verantwoording af en het belastinggeld blijft automatisch komen

kennis van de materie te bezitten en kwam verder ook nauwelijks aan het woord.

Presentator Tijs van den Brink, die zelf vooraf al had aangegeven fel tegen deze bezuiniging te zijn, luisterde liever naar haar tegenstanders. Dat was in eerste instantie GL-PvdA Kamerlid Hirsch, die we kennen uit een vorig leven als directeur van [Both ENDS](#). Deze NGO wordt voor meer dan de helft gefinancierd met subsidies voor ontwikkelingshulp. Daarnaast was er een wetenschapper voor een onafhankelijk geluid. Dat de leerstoel van professor [Sara Kinsbergen](#) aan de Radboud Universiteit in Nijmegen mede wordt gefinancierd door De Wilde Ganzen kreeg de kijker niet te horen. Deze NGO profiteert zelf rijkelijk van de subsidies voor ontwikkelingshulp. Kinsbergen was het in alles eens met Hirsch.

Niet alleen werd Kamminga geconfronteerd met deze drie tegenstanders. Halverwege het debat zwenkte de microfoon naar iemand in het publiek die als 'slachtoffer' van de bezuiniging haar zegje mocht doen. Dit was Rolien Sasse, directeur van PAX. Ook zij sprak hiervan schande. Het verdere verloop van dit programma laat zich raden. De halfslachtige voorstander Kamminga werd door de overige vier bedolven onder tegenargumenten, die niet zo zeer inhoudelijk maar vooral moreel van karakter waren. Het is de tribunaalvorm die we vaker zien bij de publieke omroep. Die houdt zelf echter vol dat toch echt beide kanten van de discussie in de gelegenheid waren gesteld om hun zegje te doen.

Niet christelijk maar progressief geïnspireerd

Opmerkelijk was de reactie van Sasse op de opmerking van Kinsbergen dat NGO's in het licht van de bezuinigingen nu meer werk moeten maken van het contact met donateurs en de samenleving. Volgens Sasse is dit nauwelijks mogelijk, omdat hier al zoveel aan wordt gedaan. Dat laatste verklaart wellicht het grote bedrag van bijna 1 miljoen euro dat PAX elk jaar besteed aan fondsenwerving. Dat bedrag is meer dan het bedrag van 0,7 miljoen euro dat jaarlijks bij de 14.400 private donateurs en 2120 leden (vooral kerkelijke organisaties) wordt opgehaald.

De oorspronkelijke christelijke achterban heeft kennelijk allang onderkend dat PAX de christelijke inspiratie heeft ingeruild voor de als progressief aangeduide ideologie die we bij vrijwel elke uit de subsidiepot van ontwikkelingshulp mee-etende NGO aantreffen. Maar als kerkgangers niet bereid zijn een organisatie te financieren die zegt namens hen te opereren, waarom zou de belastingbetaler dat dan wel moeten doen?

PAX beperkt speelveld van het debat

De forse subsidie helpt PAX om maatschappelijke invloed te 'kopen'. Het noemt zichzelf de grootste strategische partner van de overheid waar het gaat om het bereiken van vrede in de wereld. PAX kan daardoor aan elke overlegtafel met de overheid aanschuiven en het vormt tevens de legitimiteit voor veel media om vertegenwoordigers van PAX uit te nodigen en aan het woord te laten.

PAX legt nooit verantwoording af en het belastinggeld blijft automatisch komen

Daardoor is PAX in staat om het maatschappelijke debat te beïnvloeden, zoals dat over de bezuinigingen. Het speelveld waarbinnen de discussie mag plaats vinden, wordt aan de ene kant begrensd door het kabinetsstandpunt en aan de andere kant door PAX (en andere NGO's). Het bedrag van de bezuinigingen zal daardoor bijvoorbeeld nooit hoger worden, want de voorstanders van verdergaande stappen en een beleid voor ontwikkelingshulp dat is gevestigd op andere [uitgangspunten](#) zijn effectief buitenspel gezet.

Anti-Israël propaganda

Hetzelfde zien we in de discussie rond de beschuldigingen van genocide door Israël in Gaza. PAX voert via petitie, de rechtszaak tegen het leveren van reserveonderdelen voor F35-gevechtsvliegtuigen en een boycot van Israëlische producten fervent actie. Medewerker Thomas van Gool ging hier op sociale media dusdanig in op dat hij in het vizier kwam van de Mossad. Reden voor het eerdergenoemde Kamerlid Hirsch om aan minister Klever te vragen om bescherming. Het kon volgens haar toch niet zo zijn dat iemand van de 'grootste strategische vredespartner' van de Nederlandse overheid vanuit het buitenland werd bedreigd. Dat Van Gool een dagtaak heeft aan het verspreiden van anti-Israël propaganda en dat doet op kosten van de belastingbetaler die helemaal niet voor een dergelijk beleid heeft gestemd, doet er niet toe.

Ook hier wordt het speelveld op dezelfde manier afgegrensd als bij de bezuinigingen op ontwikkelingshulp. Bij de rechtszaak over wapenleveranties aan Israël, die PAX zegt namens de Nederlandse bevolking tegen de overheid te voeren, komen voorstanders van verdergaande steun aan Israël dan het kabinet wil niet aan het woord.

Dat 'expert' Hilhorst verbonden is aan PAX wordt niet vermeld

In de discussie over het optreden van Israël werd hetzelfde trucje toegepast als wat de EO deed met het uitnodigen van de 'neutrale' hoogleraar Kinsbergen. In de Raad van Toezicht van PAX zit Thea Hilhorst, hoogleraar aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Zij wordt het afgelopen jaar regelmatig als expert opgevoerd in o.a. *Nieuwsuur* om de oorlog in Gaza te duiden. Daarbij wordt niet gemeld dat zij ook verbonden is aan PAX. Dit terwijl PAX nadrukkelijk partij heeft gekozen in dit conflict. Ook *de Volkskrant* vermeldt deze link niet onder de vele ingezonden stukken van Hilhorst die het de afgelopen jaren plaatste.

In deze Raad van Toezicht treffen we vooral mensen aan met goede connecties in de politiek en bij NGO's, die hun positie weer gebruiken om meer invloed te verwerven. Tot voor kort was Farah Karimi, topvrouw van Oxfam-Novib en momenteel lid van de Eerste Kamer voor GL, lid. Voorzitter Eduard Nazarski was werkzaam bij Amnesty en Vluchtelingenwerk. Hij is lid van de commissie Mensenrechten van de Adviesraad Internationale Vraagstukken. Zo kan iemand die feitelijk bijna niemand vertegenwoordigt dankzij de royale subsidie van de overheid een belangrijk adviseur worden van diezelfde overheid.

PAX legt nooit verantwoording af en het belastinggeld blijft automatisch komen

In de jaren tachtig kozen Pax Christi en IKV ervoor vol in te zetten op eenzijdige ontwapening. Dat dit protest eerder tot verlenging dan verkorting van de Koude Oorlog heeft geleid en niet werd geapprecieerd door dissidenten achter het IJzeren Gordijn is iets waarvoor beide organisaties nooit verantwoording hebben afgelegd.

Integendeel, op de website vertellen zij nu altijd goede contacten te hebben gehad met dissidenten in Oost-Europa en dat hun voornaamste motief was het laten verdwijnen van het IJzeren Gordijn. Dit terwijl men juist de bestaande situatie wilde accepteren en eenzijdige ontwapening op niets anders neerkwam dan onderwerping aan de Sovjet-dictatuur. Met de morele betweterij ging men daarna vrolijk verder.

Foute keuzes

Dat PAX met de oorlog in Gaza opnieuw de kant heeft gekozen van de onderdrukkers en tegen het democratische Israël zal ook nu wel niet tot enige zelfreflectie leiden. Verantwoording afleggen over foute keuzes is iets wat NGO's als PAX zelden doen. Zij maken die keuzes met de beste intenties. Als die niet goed uitpakken dan mag niet worden getwijfeld aan hun motieven en zeker niet worden getornd aan de beschikbare middelen, want dat brengt de democratische rechtsstaat in groot gevaar.

*Wouter Roorda publiceert regelmatig in **Wynia's Week** over hoe de schaduwwereld van de meningsvorming en besluitvorming in Nederland werkt. Kort na de jaarwisseling verschijnt zijn samen met Oswin Schneeweisz geschreven boek **De Nederwolf** bij Uitgeverij Blauwburgwal.*

***Wynia's Week** verschijnt drie keer per week, **156 keer per jaar**, met even onafhankelijke als broodnodige artikelen en columns, video's en podcasts. U maakt dat samen met de andere donateurs mogelijk. **Doet u weer mee, ook in het nieuwe jaar 2025?** Kijk [HIER](#). Hartelijk dank!*